

**ПОКАРАННЯ У ВИДІ ПОЗБАВЛЕННЯ ПРАВА
ОБІЙМАТИ ПЕВНІ ПОСАДИ АБО ЗАЙМАТИСЯ
ПЕВНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ:
ПЕРСПЕКТИВИ ЗАКОНОДАВЧОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ В
УМОВАХ НАБЛИЖЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО
ЗАКОНОДАВСТВА ДО ACQUIS ЄС**

Досліджуються питання перспектив застосування покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю у світлі удосконалення законодавчого врегулювання в умовах наближення кримінального законодавства до acquis ЄС.

Встановлено, що у кримінальному законодавстві європейських країн не є поширеною практика встановлення покарання у виді позбавлення права займати певні посади або ж займатися певною діяльністю як основного виду покарання. Водночас не міститься вимог щодо віднесення цього виду покарання виключно до заходів безпеки чи обмежувальних засобів. Показано, що перспективи віднесення визначеного у ст. 55 КК України додаткового покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю до видів покарання, засобів безпеки, обмежувальних заходів, або ж визначення таких обмежень у цивільному, господарському, адміністративному чи конституційному праві в контексті вступу до ЄС залежать виключно від визначення доцільності збереження такого виду покарання у національному кримінальному законодавстві.

Зроблено висновок про доцільність залишити (визначити у проєкті нового КК) покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю як виду додаткового покарання та окремо встановити, що таке покарання застосовується у випадку встановлення у санкції статті Особливої частини КК України та не підлягає застосуванню у випадках, коли особа взагалі не мала права займати певні посади або ж займатися певною діяльністю. Обмеження у таких випадках можуть застосовуватися як обмежувальні засоби, що є видом засобів безпеки, а не як додаткове покарання.

© ЄРМАК Валентин Олександрович – аспірант відділу проблем кримінального права, кримінології та судоустрою Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України; ORCID: 0009-0002-3175-8028; e-mail: Yermak.valik@gmail.com

Ключові слова: покарання, додаткове покарання, пропорційність, кримінальне право ЄС, обмежувальні засоби, засоби безпеки, заходи кримінально-правового характеру.

Yermak Valentyn. Punishment in the form of deprivation of the right to hold certain positions or engage in certain activities: prospects for legislative regulation in the context of approximation of criminal legislation to the EU acquis

The issues of the prospects for the application of punishment in the form of deprivation of the right to hold certain positions or engage in certain activities are investigated in the light of improving legislative regulation in the context of the approximation of criminal legislation to the EU acquis.

It has been established that in the criminal legislation of European countries the practice of establishing a punishment in the form of deprivation of the right to hold certain positions or engage in certain activities as the main type of punishment is not widespread. At the same time, there are no requirements for attributing this type of punishment exclusively to security measures or restrictive measures. It has been shown that the prospects for attributing the additional punishment specified in Article 55 of the Criminal Code of Ukraine in the form of deprivation of the right to hold certain positions or engage in certain activities to types of punishment, security measures, restrictive measures, or the definition of such restrictions in civil, economic, administrative or constitutional law in the context of accession to the EU depend solely on determining the expediency of maintaining this type of punishment in national criminal legislation.

It was concluded that it is appropriate to leave (to define in the draft of the new Criminal Code) a punishment in the form of deprivation of the right to hold certain positions or engage in certain activities as a type of additional punishment and to separately establish that such a punishment is applied in the case of establishing an article of the Special Part of the Criminal Code of Ukraine in the sanction and is not subject to application in cases where the person did not have the right to hold certain positions or engage in certain activities at all. Restrictions in such cases can be applied as restrictive measures, which are a type of security measures, and not as an additional punishment.

Key words: *punishment, additional punishment, proportionality, EU criminal law, restrictive measures, security measures, criminal law measures.*

Вступ. Україна у червні 2022 року отримала статус країни кандидата на вступ до Європейського Союзу. Серед завдань, що поставлені перед Україною, є завдання щодо удосконалення законодавства про кримінальну відповідальність у багатьох сферах, зокрема положень Загальної частини КК України. В умовах ре-

лізації міжнародних зобов'язань щодо наближення кримінального законодавства до вимог *acquis* ЄС важливим є дослідження питання щодо застосування покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю як у правових актах ЄС, так і в національному законодавстві держав-членів ЄС, що сприятиме як наближенню кримінального законодавства в цій частині до вимог ЄС, так і дасть можливість запропонувати шляхи вирішення окремих наявних спірних питань у науці кримінального права, і зокрема щодо доцільності подальшого застосування такого виду покарання як основного безальтернативного.

Огляд джерел. У науці кримінального права питання застосування покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю розглядалися у працях таких науковців, як: Ю. В. Баулін, М. В. В'юнник, О. В. Єдокімова, З. А. Загинеї-Заболотенко, О. І. Матюшенко, Н. А. Мирошніченко, Н. А. Орловська, Ю. А. Пономаренко, В. О. Туляков, В. І. Тютюгін, М. І. Хавронюк, Д. С. Шиян та ін. Водночас законодавчі зміни з часу введення воєнного стану, практика застосування кримінального законодавства вказують на наявність багатьох спірних питань. Крім того, наявність міжнародних зобов'язань щодо вступу України до ЄС обумовлює необхідність подальших досліджень для визначення правил застосування покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю як основного та/або додаткового покарання.

Метою статті є дослідження актуальних питань застосування покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю з урахуванням вимог законодавства ЄС, з'ясування способів регламентації такого виду покарання з метою визначення шляхів удосконалення кримінального законодавства України в цій частині.

Виклад основного матеріалу. У науці кримінального права наявні різні підходи до питань стосовно правил застосування позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю як виду покарання, зокрема у випадку, якщо на час вчинення кримінального правопорушення особа не займала певну посаду або не займалася певною діяльністю, безальтернативністю застосування такого основного покарання, доцільності конкретизації строку даного покарання в абсолютно-визначених розмірах,

визначення виду і характеру заборони тощо. Водночас зобов'язання щодо імплементації багатьох правових актів ЄС у межах євроінтеграції дає можливість дослідити шляхи розвитку законодавства щодо підстав та правил застосування такого виду покарання, з точки зору відповідної правової регламентації у правових актах ЄС.

Насамперед зазначимо, що питання застосування покарання визначається у Хартії Європейського Союзу про основоположні права. Зокрема, у ст. 49 Хартії визначено принципи законності і пропорційності злочинів і покарань. В частині покарання встановлено: не може бути накладено більш суворе покарання, ніж те, що застосовувалося на момент вчинення кримінального правопорушення. У разі, якщо після вчинення кримінального правопорушення законодавство передбачає більш м'яке покарання, воно застосовується. Дана стаття не має завдавати шкоди здійсненню правосуддя та покаранню будь-якої особи за будь-яку дію чи бездіяльність, яка на момент її вчинення була злочинною згідно із загальними принципами, визнаними спільнотою націй. Міра покарання має відповідати тяжкості скоєного злочину [1]. В юридичній літературі зазначається, що принципи законності й пропорційності злочинів і покарань означають вимогу пропорційності покарання характеру і тяжкості вчиненого злочину [2, с. 17].

У науці кримінального права досліджуються питання вимог ЄС, Суду справедливості ЄС до правових характеристик покарання як такого. Зокрема, К.П. Задоя, досліджуючи вплив права ЄС на національне кримінальне право, зазначає, що положення національного кримінального права щодо захисту інтересів ЄС має відповідати так званій мінімальній тріаді, засоби мають бути ефективними, пропорційними та стримувальними. Науковець наголошує: «у рішенні в справі *Commission of the European Communities v. Hellenic Republic* Суд ЄС не задовольнився вказівкою на те, що держави-члени мають надати інтересам ЄС захист за допомогою засобів кримінального права, якщо такий захист одержали аналогічні національні інтереси, але й вказав на те, що вказані засоби повинні відповідати певним мінімальним вимогам (так званій мінімальній тріаді), а саме: бути ефективними, пропорційними та стримувальними. Вказавши на те, що положення національного кримінального права, які захищають інтереси ЄС, повинні бути

ефективними, пропорційними та стримувальними, Суд ЄС утримався від розкриття змісту цих характеристик. Згодом це «мовчання» дещо компенсував висновок Генерального адвоката Дж. Кокотт, який вона надала в справі *Berlusconi and Others*, C387/02, C391/02 and C403/02, EU:C:2005:270, 3 травня 2005: «Норми, що встановлюють покарання, є ефективними, якщо вони сформульовані таким чином, що не роблять практично неможливим або надмірно складним накладення передбаченого покарання (і, отже, досягнення цілей, що переслідуються правом Співтовариства)»; – «покарання є стримувальним, якщо воно перешкоджає особі порушувати переслідувані цілі та правила, встановлені правом Співтовариства. Вирішальним у цьому відношенні є не лише характер і рівень покарання, але й імовірність його застосування»; «покарання є пропорційним, якщо воно є належним (тобто, зокрема, ефективним і стримувальним) для досягнення легітимних цілей, які воно переслідує, а також необхідним» [3, с. 337-338]. Таким чином, поряд із пропорційністю покарання має бути реальним, тобто застосовним. Це положення є важливим з огляду на правову природу покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю. Вимога ймовірності (реальності) застосування цього виду покарання як елемент його правової природи дає можливість надати додаткові аргументи висловленій в науці кримінального права позиції (зокрема, такими науковцями, як З. А. Загинеї-Заболотенко, О. В. Євдокімової) щодо неможливості застосування цього виду покарання до осіб, які на час вчинення кримінального правопорушення не займали певні посади або ж не займалися відповідною діяльністю і для яких застосування у таких випадках такого покарання є не покаранням, а фактично являє собою обмежувальним заходом потенційного характеру.

Наприклад, О. В. Євдокімова, досліджуючи особливості цього виду покарання, зазначає, що одночасно з позбавленням правомочностей, якими особа була наділена у зв'язку з тим, що обіймала певну посаду або займалась певною діяльністю, у разі застосування покарання, передбаченого ст. 55 КК, для цієї особи встановлюється заборона на набуття даного суб'єктивного права протягом строку, встановленого вироком суду. Оскільки дане суб'єктивне право не є природним, то воно не може автоматично відновлюватися після закінчення строку, визначеного обвинувальним вироком

суду. Втім особа, яка зазнала таких обмежень, може знов набути дане суб'єктивне право, але тільки після спливу строку виконання покарання, передбаченого ст. 55 КК, та за умови дотримання вимог чинного законодавства. Втім у такому випадку має місце не відновлення минулого права, а набуття нового за відповідних підстав. У зв'язку з цим вбачається, що обмеження прав, яке утворює зміст покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, полягає у: а) позбавленні винної особи конкретних правомочностей, якими вона наділяється у зв'язку з тим, що обіймає певну посаду або здійснює певну діяльність відповідно до чинного законодавства та б) встановленні заборони знов набувати дане суб'єктивне право протягом визначеного вироком строку. Саме у позбавленні конкретних правомочностей, якими особа була наділена за посадою або у зв'язку з діяльністю, яку вона обіймала або здійснювала на момент вчинення кримінального правопорушення, проявляється каральний вплив даного покарання. У свою чергу спеціальна превенція даного виду покарання полягає у забороні такій особі протягом певного строку знов набувати дане суб'єктивне право [4, с. 145]. Таким чином, покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю полягає у позбавленні конкретних уже набутих (наявних) правомочностей.

Зазначимо, що у Проекті Кримінального кодексу України позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю взагалі не включено як до видів основного покарання, так і додаткового. Натомість фактично окремі його види регламентовані у статті 3.7.2. – обмежувальні засоби, що є різновидом засобів безпеки [5]. Ю. В. Баулін, як один з авторів Проекту нового КК, вказує, що позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю заслуговує на те, щоб бути застосованим не тільки до осіб, що вчинили злочини, а і до тих, хто вчинив протиправне діяння, передбачене КК, і представляє собою небезпеку для суспільства...перелік покарань в КК повинен бути обмежений (може лише ув'язненням і великим штрафом), а інші обмеження прав і свобод особи, яка вчинила злочин чи протиправне діяння, передбачене КК, слід віднести до заходів безпеки. Це буде відповідати європейській практиці, згідно з якою КК європейських країн передбачають поряд із покаранням й інші правові наслідки

вчинення злочину, в тому числі заходи безпеки, реституцію тощо [6]. Варто зазначити, що кримінальне право Європейського Союзу надає державам-членам право визначати широкий вибір регламентації у кримінальному законодавстві видів покарань (основних та додаткових), засобів безпеки, обмежувальних засобів, заходів кримінально-правового характеру. Так, у 2024 році в ЄС прийнято Директиву 2024/1226 про криміналізацію порушення санкцій, встановлених ЄС у зв'язку з повномасштабним вторгнення держави агресора. Визначено необхідність криміналізації умисних порушень заборон та обов'язків, які є обмежувальним заходом ЄС чи викладені в національному законодавстві, що імплементує санкції ЄС, а також встановлення відповідальності за обхід таких обмежувальних заходів. У ст. 5 Директиви ЄС 2024/1226 встановлено, що Держави-члени вживають необхідних заходів для забезпечення того, щоб фізичні особи, які вчинили кримінальні правопорушення, зазначені у статтях 3 та 4, могли бути піддані додатковим кримінальним або некримінальним покаранням або заходам, які можуть включати таке: (а) штрафи, що є пропорційними тяжкості діяння та індивідуальним, фінансовим та іншим обставинам відповідної фізичної особи; (б) анулювання дозволів та уповноважень на здійснення діяльності, що призвела до відповідного кримінального правопорушення; (в) позбавлення права обіймати юридичній особі керівну посаду того ж типу, що використовувалася для вчинення кримінального правопорушення; (г) тимчасова заборона балотуватися на державні посади; (д) за наявності суспільного інтересу, після оцінювання кожної окремої справи, публікація всього судового рішення або його частини, що стосується скоєного кримінального правопорушення, та призначених покарань чи заходів, які можуть містити персональні дані засуджених осіб лише у належним чином обґрунтованих виняткових випадках [7].

Аналізуючи цю директиву ЄС, яка прийнята у 2024 році у зв'язку з війною в Україні та фактично забезпечує криміналізацію обходу встановлених ЄС обмежувальних заходів щодо держави-агресора, в юридичній літературі зазначають: «Сучасні системи покарань у національному кримінальному праві держав-членів Союзу передбачають палітру різноманітних заходів, що можуть застосовуватися до особи, визнаної винною у вчиненні кримінального правопорушення. Тож п. 5 ст. 5 Директиви ЄС 2024/1226 зобов'язує

держав-членів передбачати у своєму законодавстві також і можливість застосування у разі потреби додаткових покарань або заходів до осіб, винних у порушенні обмежувальних заходів. Тлумачення цього пункту дає змогу зробити такі висновки: у пункті безпосередньо наведено лише приблизний перелік прикладів таких заходів («можуть включати таке»), тобто для виконання зобов'язань, передбачених цим пунктом, додаткові покарання або заходи можуть бути й іншого характеру, ніж зазначено в ньому. Це положення залишає за державами-членами право визначати види додаткових покарань або заходів та умови їх застосування (необхідність у кожному конкретному випадку); у цьому пункті йдеться про кримінальні та некримінальні покарання і заходи, що обумовлено різними підходами серед держав-членів до визначення їхньої правової природи. В одних країнах ці заходи передбачені кримінальним законодавством і входять до переліку покарань або ж можуть належати до заходів іншого характеру, наприклад, до «заходів безпеки», «превентивних заходів» чи «додаткових наслідків злочину». В інших – вони взагалі встановлені спеціальними законами, що регулюють ту чи іншу сферу діяльності та належать до сфери цивільного, господарського, адміністративного чи конституційного права». [8, с. 57]. Таким чином, перспективи віднесення визначеного у ст. 55 КК України додаткового покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю до видів покарання, засобів безпеки, обмежувальних заходів, або ж визначення таких обмежень у цивільному, господарському, адміністративному чи конституційному праві в контексті вступу до ЄС залежать виключно від визначення доцільності збереження такого виду покарання у національному кримінальному законодавстві. Водночас ця ж Директива ЄС встановлює, що основним покаранням за вчинення відповідних злочинів є позбавлення волі.

У кримінальному законодавстві європейських країн не є поширеною практика встановлення покарання у виді позбавлення права займати певні посади або ж займатися певною діяльністю як основного виду покарання. Водночас не міститься вимог щодо віднесення цього виду покарання виключно до заходів безпеки чи обмежувальних засобів. Таку позицію підтверджує і М. І. Хавронюк, аналізуючи проблеми адаптації кримінального законодавства України до кримінального права ЄС. Зокрема, науковець

наголошує, що в Рамковому рішенні 2002/946 (щодо сприяння нелегальній міграції) йдеться про те, що кримінальне покарання може супроводжуватися таким заходом як заборона на здійснення безпосередньо або через посередників професійної діяльності, під час здійснення якої було скоєно правопорушення. Рамкове рішення 2003/568 передбачає, що у разі засудження особи за корупційні діяння, у випадках, коли вона займала керівну посаду в компанії, доцільною є тимчасова заборона продовжувати цю ж або порівнянню бізнес-діяльність, якщо існує явний ризик продовження зловживання службовим становищем. Але строк дії такої заборони не встановлено. У Директиві 2011/92 про боротьбу з сексуальними посяганнями і сексуальною експлуатацією дітей та дитячою порнографією йдеться про дискваліфікацію, у т.ч. довічну, щодо особи, яка вчинила відповідні злочини – позбавлення можливості здійснювати професійну діяльність, яка передбачає безпосередні та регулярні контакти з дітьми. Ні чинний КК України, ні проект нового КК довічної дискваліфікації за жодні злочини не передбачає. Максимальний строк позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю як додаткового покарання згідно з чинним КК (ст. 55) – три роки, згідно з проектом нового КК – 5 років, а у випадку вчинення тяжкого чи особливо тяжкого злочину – 15 років [9]. Водночас зауважимо, що проект нового КК не передбачає регламентації позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю як додаткового покарання.

Слід звернути увагу на позицію З.А. Загинеї-Заболотенко стосовно того, що «позбавлення права може мати необхідний ефект та може досягнути цілей покарання, визначених у ст. 50 КК, лише у випадку, коли це покарання стане виключно додатковим» [10 с. 482]. Ми вважаємо таку позицію щодо перспектив регламентації покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю найбільш обґрунтованою, зокрема, з огляду на спосіб формулювання у праві ЄС порядку визначення правової природи покарань, зокрема залишення за державами-членами права поряд з основним покаранням застосовувати або додаткові кримінальні або некримінальні покарання або заходи (засоби безпеки, обмежувальні заходи тощо).

Висновки. У кримінальному законодавстві європейських країн не є поширеною практика встановлення покарання у виді позбавлення права займати певні посади або ж займатися певною діяльністю як основного виду покарання. Водночас не міститься вимог щодо віднесення цього виду покарання виключно до заходів безпеки чи обмежувальних засобів. Аналіз окремих Директив ЄС щодо криміналізації злочинів показує, що перспективи віднесення визначеного у ст. 55 КК України додаткового покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю до видів покарання, засобів безпеки, обмежувальних заходів, або ж визначення таких обмежень у цивільному, господарському, адміністративному чи конституційному праві в контексті вступу до ЄС залежать виключно від визначення доцільності збереження такого виду покарання у національному кримінальному законодавстві. Водночас вважаємо доцільним залишити (визначити у проєкті нового КК) покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю як виду додаткового покарання та окремо встановити, що таке покарання застосовується у випадку встановлення у санкції статті Особливої частини КК України та не підлягає застосуванню у випадках, коли особа взагалі не мала права займати певні посади або ж займатися певною діяльністю. Обмеження у таких випадках можуть застосовуватися як обмежувальні засоби, що є видом засобів безпеки, а не як додаткове покарання.

1. Хартія Європейського Союзу про основоположні права від 7 грудня 2000 року зі змінами, внесеними у Страсбурзі 12 грудня 2007 року. URL: <https://ccl.org.ua/posts/2021/11/hartiya-osnovnyh-prav-yevropejskogo-soyuzu/>
2. Основи кримінальної політики Європейського Союзу: навч. посібник / упор.: Житний О. О., Рибалко Г. С., Слінько Д. С., Харків, 2022. 147 с.
3. Задоя К. П. Вплив установчих договорів Європейського Союзу на національне кримінальне право держав-членів ЄС. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 7. С. 334–338. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-7/81>.
4. Євдокімова О. В. Особливості призначення позбавлення права займати певні посади або займатися певною діяльністю. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського*. Сер. Юридичні науки. Т. 34 (73). 2023. № 1. С. 141–147. DOI <https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2023.2/23>
5. Кримінальний кодекс України: контрольний текст проєкту станом на 22.02.2026. URL: <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2026/02/24/kryminalnyj-kodeks-22-02-2026-ukr.pdf>.
6. Баулін Ю. В. Європеїзація

Загальної частини проекту КК України. URL: <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2020/07/27/baulin-yu-v-yevropeyzatsiya-zagalnoyi-chastyny-novogo-kku.pdf>. 7. Directive (EU) 2024/1226 of the European Parliament and of the Council of 24 April 2024 on the definition of criminal offences and penalties for the violation of Union restrictive measures and amending Directive (EU) 2018/1673. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32024L1226&qid=1738829383792>

8. Практики транспозиції Директиви ЄС 2024/1226 державами-членами Союзу, визначення кримінальних правопорушень і покарання за порушення обмежувальних заходів Союзу / А. Климосюк, М. Рубашенко, О. Гузій, Т. Хутор. Аналітичний центр «Інститут законодавчих ідей». 2025. 67 с. URL: https://izi.institute/media/analysts/pdf/2025/10/09/%D0%9F%D0%A0%D0%90%D0%9A%D0%A2%D0%98%D0%9A%D0%98_%D0%A2%D0%A0%D0%90%D0%9D%D0%A1%D0%9F%D0%9E%D0%97%D0%98%D0%A6%D0%86%D0%87_%D0%94%D0%98%D0%A0%D0%95%D0%9A%D0%A2%D0%98%D0%92%D0%98_%D0%84%D0%A1_20241226_%D0%94%D0%95%D0%A0%D0%96%D0%90%D0%92%D0%90%D0%9C%D0%98_%D0%A7%D0%9B%D0%95%D0%9D%D0%90%D0%9C%D0%98_%D0%A1%D0%9E%D0%AE%D0%97%D0%A3.pdf

9. Хавронюк М. І. Проблеми адаптації положень загальної частини чинного та перспективного кримінального законодавства України до кримінального права ЄС. URL: <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2024/10/01/havronyuk-m-i-problemy-adaptatsiyi-polozhen-zagalnoyi-chastyny-chynnogo-ta-perspektyvnogo.pdf>.

10. Загиней-Заболотенко З. А. Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю як основне покарання за окремі форми колабораційної діяльності. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 5. С. 479–482. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-5/114>.

References

1. Khartiia Yevropeiskoho Soiuzu pro osnovnopolozhni prava vid 7 hrudnia 2000 roku zi zminamy, vnesenymy u Strasburzi 12 hrudnia 2007 roku. URL: <https://ccl.org.ua/posts/2021/11/hartiya-osnovnyh-prav-yevropejskogo-soyuzu/>. 2. Osnovy kryminalnoi polityky Yevropeiskoho Soiuzu: navchalnyi posibnyk / avtory-uporiadnyky / Zhytnyi O. O., Rybalko H.S., Slinko D. S., Kharkiv, 2022. 147 s. 3. Zadoia K.P. Vplyv ustanovchykh dohovoriv Yevropeiskoho Soiuzu na natsionalne kryminalne pravo derzhav-chleniv YeS. *Yurydychni naukovyi elektronni zhurnal*. 2024. № 7. S. 334–338. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-7/81> 4. Yevdokimova O. V. Osoblyvosti pryznachennia pozbavlennia prava zaimaty pevni posady abo zaimatysia pevnoiu diialnistiu. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho*: Ser. Yurydychni nauky. T. 34 (73). 2023. № 1. S. 141–147. DOI <https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2023.2/23> 5. Kryminalnyi kodeks Ukrainy: kontrolnyi tekst proiektu stanom na 22.02.2026. URL: <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2026/02/24/kryminalnyj-kodeks-22-02-2026-ukr.pdf>. 6. Baulin Yu.V. Yevropeyzatsiia Zahalnoi chastynty proektu KK Ukrainy. URL:

<https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2020/07/27/baulin-yu-v-yevropeyizatsiya-zagalnoyi-chastyny-novogo-kku.pdf>. 7. Directive (EU) 2024/1226 of the European Parliament and of the Council of 24 April 2024 on the definition of criminal offences and penalties for the violation of Union restrictive measures and amending Directive (EU) 2018/1673. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32024L1226&qid=1738829383792> 8. Praktyky transpozytsii Dyrektyvy YeS 2024/1226 derzhavamy-chlenamy Soiuzu, vyznachennia kryminalnykh pravoporushen i pokarannia za porushennia obmezhuvalnykh zakhodiv Soiuzu. A. Klymosiuk, M. Rubashchenko, O. Huzii, T. Khutor.??? Analitychnyi tsentr «Instytut zakonodavchychk ideii». 2025. 67 s. URL:https://izi.institute/media/analysts/pdf/2025/10/09/%D0%9F%D0%A0%D0%90%D0%9A%D0%A2%D0%98%D0%9A%D0%A2%D0%A0%D0%90%D0%9D%D0%A1%D0%9F%D0%9E%D0%97%D0%98%D0%A6%D0%86%D0%87_%D0%94%D0%98%D0%A0%D0%95%D0%9A%D0%A2%D0%98%D0%92%D0%98_%D0%84%D0%A1_20241226_%D0%94%D0%95%D0%A0%D0%96%D0%90%D0%92%D0%90%D0%9C%D0%98_%D0%A7%D0%9B%D0%95%D0%9D%D0%90%D0%9C%D0%98_%D0%A1%D0%9E%D0%AE%D0%97%D0%A3.pdf 9. Khavroniuk M. Ī. Problemy adaptatsii polozhen zahalnoi chastyny chynnnoho ta perspektyvnoho kryminalnoho zakonodavstva Ukrainy do kryminalnoho prava YeS. URL: <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2024/10/01/havronyuk-m-i-problemy-adaptatsiyi-polozhen-zagalnoyi-chastyny-chynnogo-ta-perspektyvnogo.pdf> 10. Zahynei-Zabolotenko Z. A. Pozbavlennia prava obiimaty pevni posady abo zaimatysia pevnoiu diialnistiu yak osnovne pokarannia za okremi formy kolaboratsiinoi diialnosti. *Yurydychnyi naukovi elektronni zhurnal*. 2022. № 5. S. 479–482. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-5/114>.

Yermak Valentyn. Punishment in the form of deprivation of the right to hold certain positions or engage in certain activities: prospects for legislative regulation in the context of approximation of criminal legislation to the EU acquis

The article examines the issues of the prospects for the application of punishment in the form of deprivation of the right to hold certain positions or engage in certain activities in the light of improving legislative regulation in the context of approximation of criminal legislation to the EU acquis.

It has been established that in the criminal legislation of European countries the practice of establishing a punishment in the form of deprivation of the right to hold certain positions or engage in certain activities as the main type of punishment is not widespread. At the same time, there are no requirements for attributing this type of punishment exclusively to security measures or restrictive measures.

An analysis of individual EU Directives on the criminalization of crimes shows that the prospects for attributing the additional punishment specified in

Article 55 of the Criminal Code of Ukraine in the form of deprivation of the right to hold certain positions or engage in certain activities to types of punishment, security measures, restrictive measures, or the definition of such restrictions in civil, economic, administrative or constitutional law in the context of accession to the EU depend solely on determining the expediency of maintaining this type of punishment in national criminal legislation.

It was concluded that it is appropriate to leave (to define in the draft of the new Criminal Code) a punishment in the form of deprivation of the right to hold certain positions or engage in certain activities as a type of additional punishment and to separately establish that such a punishment is applied in the case of establishing an article of the Special Part of the Criminal Code of Ukraine in the sanction and is not subject to application in cases where the person did not have the right to hold certain positions or engage in certain activities at all. Restrictions in such cases can be applied as restrictive measures, which are a type of security measures, and not as an additional punishment.

At the same time, the requirement of the probability (reality) of applying this type of punishment as an element of its legal nature makes it possible to conclude that this type of punishment cannot be applied to persons who, at the time of committing a criminal offense, did not hold certain positions or were not engaged in relevant activities and for whom the application of such a punishment in such cases is not a punishment, but in fact represents a restrictive measure of a potential nature.

Key words: punishment, additional punishment, proportionality, EU criminal law, restrictive measures, security measures, criminal law measures.

Дата першого надходження рукопису до редакції: 25.03.2026 р.

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 14.04.2026 р.

Дата публікації: 28.04.2026 р.